

حکومه تی هه ریمی کوردستان - عیراق
وه زارته پی هروه ده
به ریوه به رایه تی گشتی پرۆگرام و چاپه مه نییه کان

خویندنی کوردی

قۆناغی بنه پره تی - پۆلی دووهم

وه رزی یه که م

کوردی (٢٧٢٤)

زاینی (٢٠٢٤)

کۆچی (١٤٤٥)

چاپی چواره م

یه که م لیژنه ی زانستی
بۆ پیدچونه وه و بژارکردن / ۲۰۲۴

چیمه ن کریم همه امین
ناهده رحمان ابراهیم
هه لمه ت انور عمر
هیمن کاک حسین
رهشید مصطفی عبدالله

وانه ده نگیه کان

ئاواز پرووف فارس
زومه یران حکیم عبدالله

لیژنه ی دانان

صادق احمد عثمان
عه بدوللا حه سه ن قادر
خه لیل حه مه ده ته مین خضر
به ناز عه بدولکه ریم محه مه د
نه مام جلال رشید
هیدایه ت ته حمه د که ریم
ئه سه ده عه زیز محه مه د
خه نده خالد ئیسماعیل
گولنار حه مه ده ته مین عه زیز
سه لیم عه لی عومه ر
ئه ژین سالح ته حمه د
محه مه د وه یسی محه مه د

هه لسه نگانده ی زانستی : د. صباح رشید قادر - د. ابراهیم قادر محمد

هه لسه نگانده ی ده رونه زانی : یوسف عثمان حمد

سه رپه رشتی زانستی چاپ : چیمه ن کریم همه امین - ناهدیه رحمان ابراهیم

نه خشه سازی : ئارینی کوردی

سه رپه رشتی هونه ریی چاپ : خالد سلیم محمود

نیگاره کانی ناوه پرۆک : ئاریان عبدالخالق سه رسام

تابلو و نه خشه سازی بهرگ : ئارینی کوردی

ناو:
پۆل:
قوتابخانه:
سالى خويىدن:

پیشہ کی

زمان سیستہ میکہ بو پھوہندیکردن و ئاخاوتن و تیگہ یشتن، کہ گوزارشت له ہزر و ناخی مروؤف دکات. زمانی دایک زمانیکہ مندال له خیزان و دەوروبەر وەردەگیریت، له قوتابخانەش گەشە ی پیدەدریت و وردەوردە له زمانی قسەکردن و گفتوگۆکردن بەرەو زمانی خویندن و نوسین دەچیت.

گرنگیدان بە خویندن بە گشتی و زمانی دایک (زمانی کوردی) بەتایبەتی گرنگیدانە بە (هەبوون، میژو، کەلتور، پۆشنیری، نەتەو و نیشتمان)، هەر لە دەروازە ی بیرکردنەو و پێویستی پڕۆگرامی خویندنێ زمان و شانەشانی پڕۆگرامی بابەتەکانی تر پێویستی بە گۆرپین و نوێکردنەو هەیه. لەبەرئەو ی ژیان لە پیشکەوتن دایە، بۆیە ژینگە ی مندال و حەز و پێویستیەکانی، خویندنێ زمانەکەمان بە ئاراستە تازەکان و فیربون بە ستانداردی جیھانی دەبات، کہ دەمیکہ له زمانەکانی تری خویندن پیادەکراو.

لەم کتیبە ی (خویندنێ کوردی) پۆلی دووہمی قۆناغی بنەرەتیدا، کہ درێژەرپیدەری کتیبی (خویندنێ کوردی) پۆلی یەکەمی بنەرەتییە، بەپیی پێوانەیی (ستاندارد) بنەمای پڕۆگرامی نوێی خویندنێ زمان دانراو و مامۆستا ئاراستەکار و رینمایکار و قوتابی چەقی پڕۆسەکەیه، بە وردی کار بو جیبەجیکردنی هەر چوار کارامەییەکانی زمان (بیستن و تیگە یشتن، ئاخاوتن، خویندنەو و نوسین) کراو و زانیاری و بەها و چالاکییەکان بەشیوہیەک دراونەتە قوتابی، کہ ئارەزو و پالنەری خۆشەویستی بو بابەتەکە لا دروست بییت، ئەمەش له پڕۆگرامی پیشو بە رێژەییەکی کەمتر بایەخی پیدرابو.

لەم شیوہ نووییە پڕۆگرامی زمان، لەپال فیربون و فییکردندا بایەخی زۆر بە بنیادنانی کەسایەتیەکی سەرکەوتو و متمانە بەخۆبوی قوتابی دراو، تاکو له ئایندهدا بتوانیت بەشیوہیەکی راستەوخو له ژیانێ پۆژانە ی سودی لیوہربگرییت.

هیچ کاریک بئ کەم کورپی ناییت، ئیوہ کە ئەم بابەتە دەلینەو وەک پەسپۆری زمانی کوردی زیاتر هەست بە گرفت و کەموکورییەکانی پڕۆگرامەکان دەکەن واکە له ئاینده هەر گرفت و کەموکورییەکی ئەو پڕۆگرامە دەرکەوت بە راپۆرتیک له کۆتایی سالی ئاگادارمان بکەنەو بو ئەو ی له چاپەکانی داھاتو گەشە ی زیاتر بە پڕۆگرامەکە بەدین.

لیژنە ی ئامادەکاری پڕۆگرام

نەخشەى كىتەبى خويىندى كوردى پۆلى دوومى بنەرەتى - وەرزى يەكەم

ئامانچ	چالاكىيەكان	بابەتەكان
بىرخستەنەۋەى ھەندى بابەتى سالى پابدوو	* ئاخاوتن، خويىندەنەۋە، نوسىنەۋە، پىنوس * كاركردن لەسەر: دەنگ، بېرگە، پىت، وشە، رستە، پۆلىنكردن، ھەلۋەشاندىنەۋە، پىكھىنان و بەيەكتر گەياندىن	پىداچوونەۋە بە ھەندىك بابەتى پۆلى يەكەمى بنەرەتى
يەكەى يەكەم (قوتابخانە)		
*خۆشەۋىستى قوتابخانە *پابەندبوون بە رەفتارى دروست: كاتى لەخەو ھەلسان-سلاۋكردن-خواردنى نانى بەيانى *پاكخاۋىنى و پىكپۆشى *پاراستنى كىتەبەكان *خۆشەۋىستى ھاۋرپىكان	*خويىندەنەۋە- ھاۋواتاكان- گىتوگۆكردن *دۆزىنەۋەى وشە لە پىگى پىت، بېرگەكردن *دروستكردى رستە لە پىگى وىنە- جىناۋى(من-م) *جواننوسى-پىنوس-نامۆزگارى (ھاندان بۆ خويىندىن)	سەرەتاي سالى خويىندىن
*خۆشەۋىستى قوتابخانە *پاراستنى كەلۋپەلى قوتابخانە *سودى خويىندىن بۆ مروف	*خويىندەنەۋە-پرافەكردن-ئەزبەركردن	قوتابخانە (شىعر)
*پاكرگرتنى پۆل و قوتابخانە و گەرەك و شەقام *كارى ھەرەۋەى *پابەندبوون بە رەفتارى باش لە پۆلدا *پاكخاۋىنى جەستە	*خويىندەنەۋە- گىتوگۆكردن- ياساكانى ناو پۆل *دژواتاكان-پىكھىنانى گرى *ناساندنى كار لە پىگى وىنە-جىناۋى (ئىمە -مان) *جواننوسى-پىنوس-نامۆزگارى (پازاندنەۋەى گەرەك و شەقامەكان)	پۆلەكەمان پاكخاۋىنە
پاكخاۋىنى - شىۋازى ئاخاوتن - پابەندبوون بە رەفتارى باش	گىرانەۋە - گىتوگۆ و دەربرىن - نامىشكردن	لە پشوى نىوان وانەكاندا (سىنارىۋ)
يەكەى دووم (ئاكار و رەۋشت)		
*خۆنەۋىستى *ھاۋكارىكردن *خۆشەۋىستى خەلك و شار و لادى *دلسۆزى و خزمەتكردن	*خويىندەنەۋە-ھاۋواتاكان-گىتوگۆكردن *دۆزىنەۋەى وشە لە پىگى پىت-مەتەل *دژواتاكان-ناۋى چەند پىشەيەك بە وىنە *جواننوسى-پىنوس-نامۆزگارى(رەۋشتى باش)	مروفى بەسود
* ھەستى نەتەۋايەتى * ھاۋولاتى بوون * خۆشەۋىستى نىشتىمان	خويىندەنەۋە-پرافەكردن-ئەزبەركردن	ۋارى مە (شىعر)
*رېزگرتن لە ياسا *زانبارى(ترافىك لايت) *پابەندبوون بە پىنمايەكان *رەفتارى جوان	*خويىندەنەۋە- ھاۋواتاكان- گىتوگۆكردن *دۆزىنەۋەى وشە لە پىگى پىت-ناساندنى پەكانى ھاۋەلناۋى چۆنى *پىكرندەۋەى بۆشايى	رەفتارى ھاتوچۆ

*جواننوسی-رینوس- ئامۆژگاری (بهکارهینانی دهستهواژهی ریزلینان)		
(زانست و تهندروستی)		یهکهی سییه م
*زانباری دهربارهی ددانهکان *بایهخدان به تهندروستی ددان *شیوازی شوشتنی ددان *سهردانی پزیشکی ددان	*خویندنهوه - هاوواتاکان - گفتوگۆکردن *تهواوکردنی برگه-پۆلینکردن *ئهندهکانی جهسته -رپکخستنی رسته و نوسینهوه *جواننوسی-رینوس-ئامۆژگاری (سهردانی پزیشکی ددان)	ددانهکانمان
باران چۆن پهیدادهبییت و دهبارییت	*خویندنهوه- راقهکردن - ئهزبهرکردن	سوپی ئاو (شيعر)
هاورپیهتی ناژهل-بهزهیی- هاوکاری	گیرانهوهی چیرۆک - گفتوگۆ و دهربرین - نمایشکردن	بهیتال- قیتیرنهری (سیناریۆ)
*زانباری دهربارهی ئامیرهکانی پشکینیی چاو *بایهخدان به تهندروستی چاو *خۆپارستن باشته له چارهسهر	*خویندنهوه - هاوواتاکان -گفتوگۆکردن *وشهی راست به وینه دهگهیهینم. *له دهقهکه وشه دهدهۆزمهوه- وشهکان ریکدهخهه-نیشانهی راست و چهوت. *جواننوسی-رینوس ئامۆژگاری(تهندروستی چاو)	پشکینیی چاو
(نیشتمان)		یهکهی چواره م
*خۆشهویستی ولات *شانازیکردن به نیشتمان *خۆشهویستی پيشمه رگه	*خویندنهوه-هاوواتاکان-گفتوگۆکردن * یاریی دروستکردنی وشه-پراستکردنهوهی ههلهی رسته * ئه م بۆشاییانه پردهکه مهوه- جیناوی(تۆ-ت) * جواننوسی-رینوس-ئامۆژگاری (پاراستنی ولات)	کوردستان

<p>* خۆشەويىستى و پېزگرتن له ئالاي كوردستان * زانيارى دهربارهى پهنگهكانى ئالاي كوردستان</p>	<p>* خويندنهوه- پافه كردن - نه زبه ركردن</p>	<p>ئالاکه م (شيعر)</p>
<p>* زانيارى دهربارهى شوپنه وارهكان * گرنگى شوپنه وارهكان و پاراستيان * ژيان له چاخه كوئنه كاندا</p>	<p>* خويندنهوه - هاوواتاكان - گفتوگو كردن * ناوى ويپنه و گو كردنى دهنگهكانى-دۆزينه وهى وشه له پيگاي پييت * جيناوى (ئيوه-تان)- وشه كان له شوپنى گونجاو دهنوسم (من، تو، ئه و) * جواننوسى-رېنوس-ئاموژگارى (گرنگى شوپنه وارهكان)</p>	<p>گه شتى شانهدهر</p>
<p>فهرهه نگوک</p>		
<p>ناوه پوک</p>		

تېبىنى / مامۆستايان و قوتاببيان و دايبابانى ئازيز و خۆشهويست ئهم كتيپهى له بهردهستان دايه تهواوى وانهكانى ناوى به شيويهى تو ماركراو به ئه ليكترونى كراوه دهتوانن له ريگاي هيماكانى (QR) به شيويهى كى دروست تهواوى وانهكان سهيربكهن .

تېبىنى : سهيرى ناوهى بهرگى كتيپ بكهن بو دستكهوتنى هيماكان (QR).

زانيارى

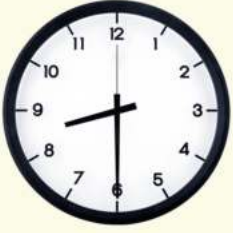
سالی نویمان پیروزی

وا له پۆلی دووهمم
خویندنی سالی نویمان
گوی رایه لی مامۆستام
چونکه دل تیا دسرهوی
هیچ کات نایانژاکینم
که مه له ندی ژیانه

دهرچووی پۆلی یه که م
یاخوا پیروزی لیمان
من قوتاییه کی وریام
قوتابخانه م خوشدهوی
که لوپه لی خاوینم
هه ربژری قوتابخانه

شاعیر ناوی (له یلا مسته فا)یه، خه لکی شاری شه قلاویه، له سالی (۱۹۶۳ز) له دایکبووه، زۆر شاعر و بابته تی نه ده بی مندالانی بلاوکردۆته وه، له سالی (۲۰۲۰ز) کۆچیدواییکردووه.

اساتذہ محترمہ سے ملنا سہولت
مقررہ وقت

1	پارک	10
2	پارک	10
3	پارک	10
4	پارک	10
5	پارک	10
6	پارک	10
7	پارک	10
8	پارک	10
9	پارک	10
10	پارک	10
11	پارک	10
12	پارک	10

چالاکى و پراهيٽيان

چالاکى ۱

دهنگى پيٽه کان گۆده کهم:

ا ب پ ت ج چ ح خ
د ر رپ ز ژ س ش ع غ
ف فقا ق ک گ ل ل م ن
و وو ه هـ هـ يـ يـ

(ا، ه) له گهل دهنكى تر گۆده كريين.

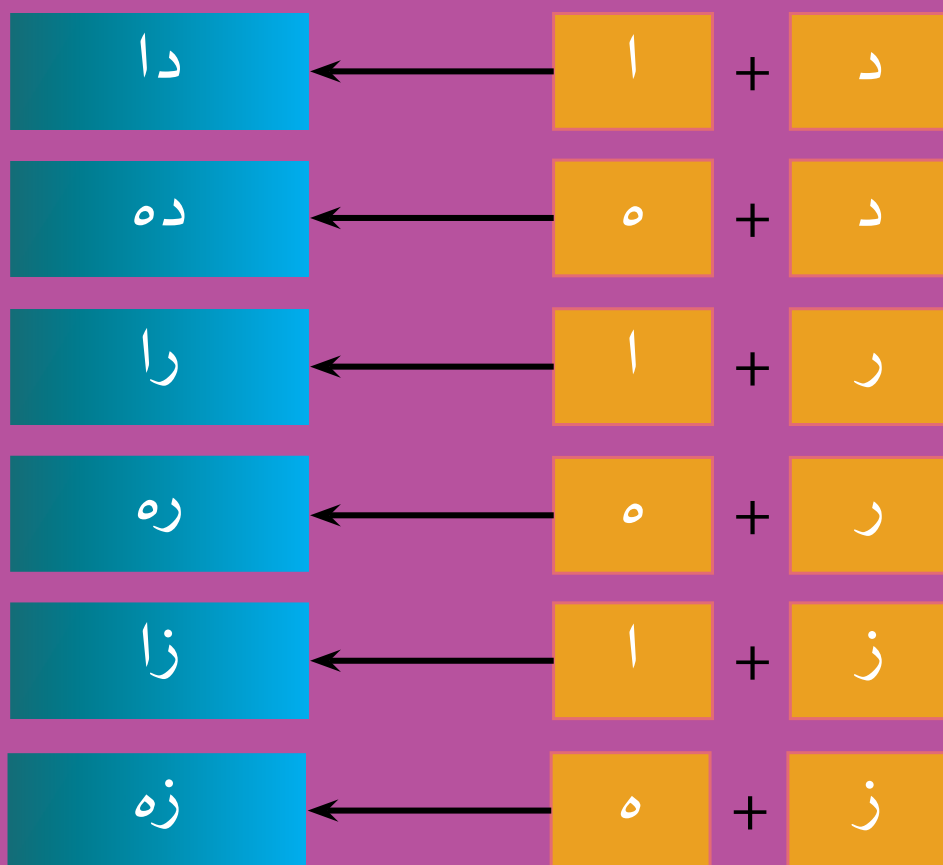
چالاکى ۲

شيويه تری پيٽه کان دهنوسم:

پ ج ق
ن ک ش
ع ح ي
س م چ
فا گا فا

چالاکي ۳

پيٽه کان ليکده دم و برگه کان ده ليم:

چالاکي ۴

وشه کان ته و او ده که م، ده خوینمه وه:

د.....ده

په و.....

زا.....ا

از.....

داد.....

هوا.....

ارا.....

پا.....

چالاکى ۵

پېته كان لیکده دم، برگه کان ده لیم:

وه	←	ه	+	و
وا	←	ا	+	و
ره	←	ه	+	ر
را	←	ا	+	ر
دو	←	و	+	د
یه	←	ه	+	یا
یا	←	ا	+	یا
ئا	←	ا	+	ئا

چالاکى ۶

له پیت و برگه وشه دروستده کم، ده خوینمه وه:

..... = وا + ه + ر	پا + ز = پاز
..... = وه + ز = ره + ه
..... = ده + ره + وه = د + و
..... = دا + یه = و + ا + ئ

چالاکى ۷

سمۆرهكه له كوڤيه؟

(پيش ، ته نيشت ، ناو ، پشت)

سمۆرهكه له دارهكه يه.

سمۆرهكه له دارهكه يه.

سمۆرهكه له دارهكه يه.

سمۆرهكه له دارهكه يه.

چالاکى ۸

پیتھکان لیکدہدم و برگھکان دہلیم:

نا	←	ا	+	نا
ژہ	←	ہ	+	ژ
ژا	←	ا	+	ژ
دی	←	ی	+	د
بہ	←	ہ	+	با
با	←	ا	+	با
سہ	←	ہ	+	سا
سا	←	ا	+	س
مہ	←	ہ	+	م
ما	←	ا	+	م
بو	←	و	+	با

چالاکی ۹

برگه کان لیکندهم، وشه و رسته دنوسم:

دهست + پا + کی ←

ره + وشه + تپا + کی ←

جوا + نه ←

.....

چالاکی ۱۰

وشه دهخوینمه وه، برگه دهکهم، پیته کان دنوسم:

قوتابی
.....

مامؤستا
.....

قوتابخانه
.....

دەنگى پىتەكان گۆدەكەم، بېرگە دەلېم، وشە تەواودەكەم، دەخوئىنمەوہ:

تە	+	۰	ت
تات	+	۱	ت
كە	+	۰	ك
كا	+	۱	ك
حە	+	۰	ح
حا	+	۱	ح
شە	+	۰	ش
شا	+	۱	ش
پە	+	۰	پ
پا	+	۱	پ

..... + پىر

تەخا +

..... + كر

..... + وز

..... + خ

..... + پۆر

چالاكى ۱۲

برگه ليكده دم، وشه دنوسم، دهخوينمه وه:

ده + هۆل →
شم + شال →
گي + تار →
با + له + بان →

چالاكى ۱۳

وشه دهخوينمه وه، دووباره كان پهنگده كه م:

ئاش	ئاو	كهف	مۆز	باخ
ئاو	ئارد	به پروو	شير	ساج
كهف	شير	مۆز	په موو	شير

دەنگە كان گۆدەكەم، بېرگە دەلېم، وشە تەواودەكەم، دەخوئىنمەو:

گە	←	گ + ە
گا	←	گ + ا
فە	←	ف + ە
فا	←	ف + ا
لە	←	ل + ە
لا	←	ل + ا
ە	←	ە + ە
ئا	←	ا + ە
ئە	←	ئ + ە
لا	←	ل + ا

گە + + وئىژ

پيا +

..... + نۆس

لا +

په + پو +

با + + رى

دهنگى پيټه كان گۆده كه م، برگه ده ليم، وشه كان ته واوده كه م:

هه	←	ه	+	ه
ها	←	ا	+	ه
قه	←	ه	+	قا
قا	←	ا	+	قا
خه	←	ه	+	خا
خا	←	ا	+	خا
جه	←	ه	+	جا
جا	←	ا	+	جا
ظه	←	ه	+	ظا
ظا	←	ا	+	ظا
قه	←	ه	+	قا
قا	←	ا	+	قا

ناوى وڤنه كان ده ليم، پيتى كوتايى دنوسم، دهنگه كهى گوده كه م:

چالاكى ۱۷

وشەكان بە گوڧرەى پىتەكان پۆلڧندەكەم:

شەكر، نىسك، جۆ، نان، ئاو، دۆ، سماق، ئارد، باسوق، شىر

ن ۆ ش ئ ق

.....

.....

چالاكى ۱۸

پىتى ناو بازنەكان لە بۆشايىيەكان دەنوسم، دەخوڧنمەوہ:

بەر...	بە...	ئە...	ئە...	د
دە...	دە...	دە...	دە...	ر
بە...	بە...	بە...	بە...	ز
چە...	چە...	چە...	چە...	و
كە...	كە...	كە...	كە...	پ
جە...	جە...	جە...	جە...	ۆ

چالاكى ۱۹

وشەكان پۆلىندەكەم، لە شوينى گونجاو دەياننوسم:

ئاكرى، قاچ، كۆمپيوتەر، زاخۆ، تەلەفزيۆن، دەست

شار

ئامير

ئەندامى لەش

چالاكى ۲۰

لاسايى دەنگى گيانداران دەكەمەو، ناويان دەنوسم:

.....

.....

.....

.....

ناوى ميوه‌كان ده‌لیم، له شوینی گونجاو ده‌یاننوسم:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

چالاكى ۲۲

وشەكان پۆلۈندەكەم، دەيانوسمەوہ:

(دوربين، گيتار، شەقلاوہ، ماتۆر، ئامەد
مەھاباد، پانكە، ھەلەبجە)

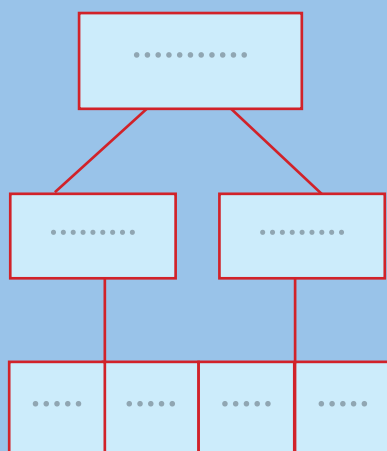
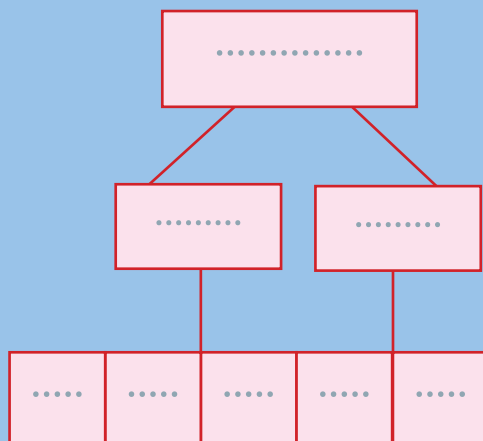
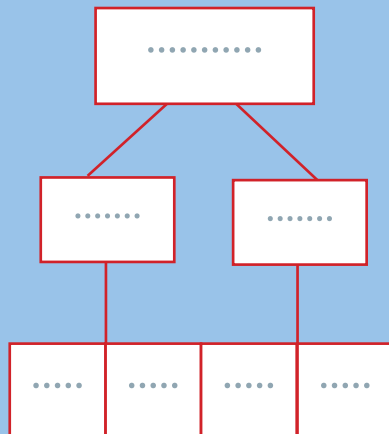
ئامير	شار
.....
.....
.....
.....

چالاكى ۲۳

پىتى ناو لاکىشەكان لە شوينى گونجاو دەنوسم، دەخوینمەوہ:

زر.....زە	دەر...ا	دا....ە	مراو....	پى
اش....	ارد....	ارى....	او....	ئ
ھە....گوپ....	گە....م	ئاوئ....ە	شا....ۆ	ن ن
پۆ....	گەلاوئ....	ئە....ى	يان....	ژ
س....و	د....	ش....ر	پ....	پى
اران....	كە....ا....	ەرخ....	زن....	ب ب

ناوى ويىنه كان دهنوسم، هه لئانده وه شينمه وه بو برگه و پيت:

چالاكى ۲۵

پىتى ناو لايىشه كان له شوينى گونجاو دهنوسم، دهيانخوينمه وه:

پۆلىد....	ده.... ت	هيران....	گيلا....	س س
باز....	به پ....	پ....	د....	وو
ه شخه ل....	په.... وو	ه پ....	شه.... آل	م م
ۆپ....	بيس....	شوش....	زس.... ان	ت ت
بوو....	يسه ل....	چۆله.... ه	ۆتر....	ك ك
تيمسا....	په ي.... ان	هيران....	ه لوا....	ح ح

چالاكى ۲۶

ناوى ويىنه كان ده ليم، له شوينى گونجاو ده ياننوسم:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

وشەي گونجاو بەيەكتەر دەگەيەنم:

قەلاي	پەق
نانى	قەلەو
مانگاي	دېرىن

وشەكان پېكدهخەم، پستە دەنوسم:

۱- (دەكەن، سوارەكان، غارغارېن)

.....

۲- (زۆرە، درەختى، دارستان)

.....

۳- (كۆمپيوتەر، بەسودە، ئامپىرىكى)

.....

ناوی مانگه کان له شوینی راست دهنوسم:

(پوشپهړ، په زبهړ، نه ورۆز، گولان، به فرانبار، جو زهردان، گه لویژ،
سه رماوهرز، په شه می، گه لاریزان، ریبه ندان، خه رمانان)

هاوین

به هار

زستان

پایز

دژواتاکان له شوینى گونجاو دنوسم:

(کورت، نزم، کۆن، تهسک، کهم)

..... بهرز

..... نوئ

..... فراوان

..... دريژ

..... زۆر

رسته دهخوینمهوه، دهیاننوسمهوه:

۱- من ریز له یاسا دهگرم.

۲- من لهسهر دیوار نانوسم.

۳- من کتیبهکانى خۆم پاکوخاوین پادهگرم.

۴- من خۆل و خاشاک فرینادهمه سهر زهوى.

۵- من مندالم مافم ههیه.

۶- من مامۆستاکانم خوشدهوئیت.

یه که ی یه که م

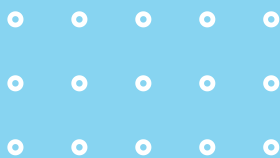
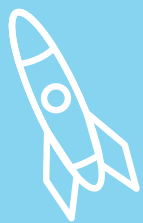
قوتابخانه

یه که م: سه‌ره‌تای سالی خویندن

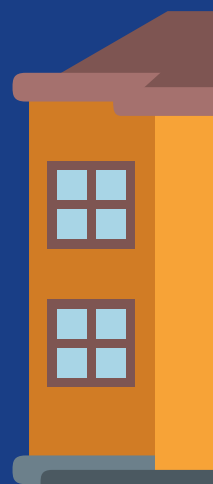
دووم: قوتابخانه (شیعر)

سييه م: پوله كه مان پاكوخاويته

چوارهم: له پشووې نيوان وانه كاندا (سيناريو)

قوتابخانه

سه‌ره‌تای سالی خویندن

له یه‌که‌م پوژی سالی نویی خویندندا،
ده‌رگای قوتابخانه ده‌کریت‌ه‌وه و قوتابییان به‌ره‌و
قوتابخانه ده‌که‌ونه‌ری، پاز و په‌وا به‌یانی زوو
له خه‌وه‌ه‌لسان، دوی ئه‌وه‌ی به‌یانی باشیان
له ئه‌ندامانی خیزانه‌کیان کرد، ده‌ست و
ده‌موچاویان شوشت، ئینجا نانی به‌یانیان خوارد،
جله‌کانیان له‌به‌رکرد و جانتایان هه‌لگرت و به‌ره‌و
قوتابخانه که‌وتنه‌ری.

له ریگادا سلاویان له‌هاورپیکانیان کرد، باسی
پشوی هاوین و په‌رۆشیی گه‌رانه‌وه‌یان بو
قوتابخانه ده‌کرد، چونکه شوینی په‌روه‌رده‌کردن و
فیربوون و یاریکردنه.

له قوتابخانه‌دا، مامۆستایان پیشوازییان لیکردن
و به‌ره‌و پۆله‌کانیان بردن.

ئه‌وانیش زور دلخۆشبوون و گوتیان:

(ئای چه‌ند خۆشه‌گه‌رانه‌وه‌ بو قوتابخانه‌!)

چالاکي و پراھيٽان

چالاکي ۱

ھاوواتاڪان:

ناني به ياني	به رچاويي
ھاوري	هه قال
په روش	شهيدا
پيشوازيڪردن	به پيرمه و چوون
جاننا	هه گبه

چالاکي ۲

گفتوگوده کهين:

- ۱- راز و پهوا که له خه و هه لسان به ياني باشيان له کي کرد؟
- ۲- تيا پهوا ناني به ياني خوارد؟
- ۳- سودي خواردني ناني به ياني چيه؟
- ۴- راز و پهوا و هاوريڪاني له ريگادا باسي چيان کرد؟
- ۵- کي له قوتابخانه پيشوازي له قوتابيان کرد؟

چالاکى ۳

له دهقه کهدا وشه ده دۆزمه وه:

۱- سى وشه پیتی (خ خ) یان تیداییت.

.....

۲- سى وشه پیتی (ش ش) یان تیداییت.

.....

۳- سى وشه پیتی (ج ج) یان تیداییت.

.....

چالاکى ۴

وشه کان برگه ده کهم، ژماره ی برگه کان دنوسم:

خیزان: خب / زان (۲)

به ریوه بهر:

پۆل:

پهروه رده:

چالاكى ۵

گفتوگۆدەكەين، رېستە بۆ ئەم وېنەيە دەنوسين:

۱

۲

چالاكى ۶

(من) بۆ خۆم دەلېم:

من خويىندم.

چاند

گوت

هينا

خوارد

چالاکى ۷

جواننوسى

چەند خۆشە گەرانەوہ بۆ قوتابخانە!

چەند خۆشە گەرانەوہ بۆ قوتابخانە!

چەند خۆشە گەرانەوہ بۆ قوتابخانە!

چالاکى ۸

رینوس

هاوین

بەیانى

خیزان

پشوى ھاوین

نانى بەیانى

ئەندامى خیزان

قوتابخانە شوینى پەروەردە و فیروونە.

ئامۆزگارى

بۆئەوہى بە ئاواتەکانمان بگەین، پۈیستە بخوینین.

قوتابخانه

قوتابخانه زۆر خوشه مهلبه ندى بىر و هۆشه
دهپاريزم باخچه كهى ده رگا و شوشه و پهنجهره
قوتابخانه گشت كاتى پوناكىمان دهداتى
فيران دهكات وريا بين بوتهنگانه ئازابىن
قوتابخانه زۆر خوشه مهلبه ندى بىر و هۆشه

شاعير ناوى (له تيف مهحمود محهمده) به له تيف ههلمهت ناسراوه له ساى (1947ز) له شارى كفرى
له دايكبووه، چهند ديوانىكى شيعرى ههيه.

چالاکى و پراھيئان

چالاکى ۱

ھاوواتاكان:

قوتابخانە: خویندنگەھ، مەكتەب
مەلەبەند: ناوھند، بىنكە
ورىا: ھۆشيار، زىرنگ، بەئاگا
پراڧەيانبەكە: رونيانبەكەوھ، لىكيانبەدوھ

چالاکى ۲

گفتوگۆدەكەين:

- ۱- سالانە لە چ مانگىدا دەرگای قوتابخانەكان دەكریئەوھ ؟
- ۲- قوتابخانە مەلەبەندى چىيە ؟
- ۳- چۆن قوتابخانەى خۆمان دەپاریزین ؟
- ۴- ناوى قوتابخانەكەت چىيە ؟ ناوى قوتابخانەى تر دەزانیت ؟

چالاکى ۳

نیوھ دپړەكەى تر دەنوسم:

قوتابخانە گشت كاتى

بۆ تەنگانە ئازابین

كوردى

پۆله كه مان

پاكوخاويّنه

پۆله كه مان پاكوخاوينه

مامۆستا هاته ژوره وه، به يانی باشی له
قوتابیيان کرد، ئەوانیش وهلامیان دایه وه.
پاز دهستی بلنکرد و گوتی: مامۆستا، ئەم
گولانه مان بۆ جوانکردنی پۆله كه مان هیناوه.
مامۆستا زۆر سوپاسیکردن بۆ پازاندنه وه و
پاکراگرتنی پۆله كه .

هه موو قوتابییه کانی پۆلی دووه م، له
پازاندنه وه و پاککردنه وه ی پۆله كه یاندا
به شداربوون، به یه ک دهنگ گوتیان:
پۆله كه مان چه ند جوانه!
پاشان دهستیان کرد به خویندنی
وانه كه یان.

ھاوواتاكان:

ببند : بهرز

سو پاس : ستايش

ھه موو : پيکرا

پازاننده وه : جوانکردن

پاکردنه وه : خاوينکردنه وه

گفتوگۆده کهين:

- ۱- پاز له پۆلدا، پيش ئاخاوتن چيکرد؟
- ۲- قوتاييه كان بۆ جوانکردنى پۆله که يان چيان هيئابوو؟
- ۳- مامۆستا و پاز و ھاوپريکاني پۆله که يان چۆن پاده گرن؟
- ۴- ئيوه پۆله که ي خۆتان پازاندۆته وه؟
- ۵- ئيوه به هه ره وه زى پۆلى خۆتان پاکراده گرن؟

لەسەر تەختە دەنوسىنەوہ و دەخوینىنەوہ:

ياساكانى ناو پۆل:

- ۱- ھىمنى پۆلەكەم دەپارىزم.
- ۲- كاتى مامۆستا قسە دەكات گوڤى لىدەگرم.
- ۳- تا مامۆستا رىگام پىنەدات قسەناكەم.
- ۴- ھاورپىكانم خۆش دەوڤىن و ھاوكارىيان دەكەم.
- ۵- ھەر شتىك بدۆزمەوہ دەيدەمە مامۆستا.
- ۶- پۆلەكەم پاكوخاوڤىن رادەگرم.
- ۷- كەلوپەلى پۆلەكەم دەپارىزم.
- ۸- ئازارى كەس نادەم.

دڙواتاڪان به يه ڪتر ده گه يه نم:

ناشيرين

پاک

نارڻڪ

جوان

گه رم

ڀوناڪ

پيس

ڀڻڪ

تاريڪ

سارد

چالاکي ۵

ٿم مندا لانه چي ده ڪهن؟ ده نوسم:

..... ٿهو

..... ٿهو.

..... ٿهو.

چالاکى ۶

(ئىيمه) بۆ خۆمان به کارده هیتم:

ئىيمه خویندمان.

چاند

گوت

هینا

کرد

چالاکى ۷

جواننوسى

پۆله که مان چه ند جوانه!

پۆله که مان چه ند جوانه!

پۆله که مان چه ند جوانه!

رینوس

مامۆستا پاز پۆل
سوپاسیکرد بهشداربوون دهیانگوت
ئیمه پۆلهکه مان ده پازینینه وه.

ئامۆژگاری

چاندنی نه مام و گول، گه رهک و شه قامه کان جوان و پازاوه تر ده کهن.

سه‌یرده‌که‌ین، گفتوگۆده‌که‌ین:

له‌ پشوی نیوان وانه‌کاندا

یه که ی دووهم

ئاکارو په وشت

یه که م: مرؤقی به سود

دووهم: واری مه (شیعر)

سییه م: رهفتاری هاتوچۆ

باپیرم گێرایه وه، گوتی:
له سهرده میکی کۆندا سێ هاوړی، له گونده که مان
سه فهریانکرد؛ دواي تپه پوونی چند سالیکی
گه رانه وه.

یه که میان: پردیکی له سه ر پوباره که دروستکرد.

دووه میان: قوتابخانه یه کی دروستکرد.

سییه میان: نه خوشخانه یه کی دروستکرد.

باپیرم له گێرایه وه ی باسه که بهرده وام بوو، گوتی:
ئه و سێ که سه مرۆقی زۆر به که لک بوون.
لیم پرسى: کاری کامیان له هه موویان باشر بوو؟

باپىرەم گوتى: ھەرسى كارەكە زۆر بەسودبوون، گرنگ
ئەوئە مەرۆف كارىك بكات، سودى بۆ خەلكى ھەيىت.
درىژەى بە قسەكانىدا و گوتى: پۆلەكانم پىويستە
ئىوش لەپىئاو ئاوەدانکردنەو و خزمەتکردنى گوند و
نىشتىمانەكەتان ھەولبەدن و كۆششەبەكەن، تالە دوارپۆژدا
بەن بە مەرۆفكى بەسود بۆ بەرەوپىشەبردنى ولاتەكەمان.

ھاوواتاكان:

به سود :	به كه لك
گوند:	دى، ئاوايى
پرد :	پر، پیل
مندال:	زارۆك
دوارپوژ:	ئاينده

گفتوگۆده كهين:

- ۱- چەند كەس لە گوندە كە بۆ كار كردن پوښتن؟
- ۲- دوو ھاوړپى يەكەم چييان بۆ گوندە كە دروست كرد؟
- ۳- ھاوړپى سييەم بۆ خزمە تكردنى گوندە كە يان چى دروست كرد؟
- ۴- لەو سى كارەى ھاوړپىكان، كامە يان بە سود تر بوو؟
- ۵- تۆ حەز دەكەيت لە دوارپوژدا چى بۆ گوندە كەت يان شارە كەت بكەيت؟

له دهقه که دا وشه ده دۆزمه وه:

۱- سى وشه، پیتی (پ) یان تیدايت.

.....

۲- سى وشه، پیتی (ک) یان تیدايت.

.....

۳- سى وشه، پیتی (گ) یان تیدايت.

.....

مه تهل هه لدهييم، دنوسم:

۱- قه لای گه چین، ری نیه تیپچین.

.....

۲- سه ربانیکه و بن بانیکه چوار مه ر و شوانیکه.

.....

۳- هه ورۆکه لی دیته خوار به فرۆکه.

.....

۴- سى بران دواى يه ک که وتوون به يه ک ناگه ن.

.....

دژواتاکان له شوینى گونجاودا دنوسم:

(سارد، کهم، زیانبهخش، تال، گران)

سودبهخش × زیانبهخش

..... × شیرین

..... × زور

..... × گهرم

..... × ئاسان

ناوى پيشهکانيان دنوسم:

.....

.....

.....

.....

جواننوسى

پېويستە مرۆف كارىك بكات، سودى بۆ خەلك ھەيىت.

پېويستە مرۆف كارىك بكات، سودى بۆ خەلك ھەيىت.

پېويستە مرۆف كارىك بكات، سودى بۆ خەلك ھەيىت.

رېنوس

يەكەميان: پردىكى لەسەر روبرەكە دروستکرد.

دووەميان: قوتابخانە يەكە دروستکرد.

سېيەميان: نەخۇشخانە يەكە دروستکرد.

ئامۆزگارى

پاكر اگرتنى قوتابخانە ئەركى ھەمووانە

واریّ مه

واریّ مه گه لهک جوانه
ناققّ وی کوردستانه
واریّ مه جهیّ ژینه
قه شهنگ و پر ئه قینه
واریّ مه باخیّ گولّا
خۆشتهقی لبه ر دلا
واریّ مه زۆر شیرینه
هه می ده ما په نگینه

شاعیر ناوی (پۆسته م جهلیل) ه ناسراو به (پۆسته م خامۆش) له سالی
(۱۹۸۰ز) له گوندی (کانی کورده) له دایکبووه، شیعیری بۆ مندالان
دهنوسیّت.

چالاکى ۱

هاوواتاکان:

- وارى مه : ولاتى ئيمه
گه له ک : زور
قه شهنگ : جوان
هه مى : هه موو

چالاکى ۲

گفتوگۆده کهين:

- ۱- ناوى ولاتى ئيمه چييه؟
۲- ئيمه به چ زمانىک: گفتوگۆده کهين؟
۳- سروشتى کوردستان چۆنه؟
۴- له وه رزى به هاردا کوردستان چۆنه؟
۵- تو بۆ چه زده کەيت وارى مه پيشکه قيت؟

چالاکى ۳

نيوه دپره کهى تر ده نوسم:

وارى مه گه له ک جوانه.....
.....خۆشته قى ل به ر دلا

ئايا

دەزانن ئەم ھېمايانە بۆچى بەكار دېت؟

رەفتارى ھاتوچۆ

باوكى رەوا و راز پۆلىسى ھاتوچۆيە، پۆژيكيان لە
مندالەكانى پرسى:

ئىو لە قوتابخانە دەربارەى رەفتارى ھاتوچۆ چى
فېربوون؟

راز گوتى: مامۆستاكەمان ئامۆژگارى كردووین، كە
نايىت لەسەر شەقام يارى بكەين.

باوکیان : له کاتی په پړینه وه دا چوون و له چ
شوینکی شه قام دا ده پړینه وه.
رهوا: پړیسته له کاتی په پړینه وه دا به لای راست
و چه پدا پروانین.

راز: پړیسته له و شوینانه په پړینه وه، که تایبه تن
به په پړینه وه، ناییت زور خیرا برؤین، ههروه ها
ناییت راوه ستین و پړیگا له خه لک بگرین و هاوکاری
که سانی به سالآچوو و خاوهن پړداویستی تایبه ت
بکه ین.

باوکیان: پرسى (ترافیک لایت) چه ند رهنگه؟
بوچی دانراوه؟

رهوا: سی رهنگه (سور، زهرد، سهوز) بو پړیکه ستنی
هاتوچوکردنی پیاده و ئوتؤمیله کان دانراوه.

له کویتاییدا باوکیان دهستخووشی لیکردن و
سوپاسی مامؤستا که یانی کرد، ئینجا گوتی شه قام
مولکی گشتیه، پړیسته هه موومان پاریزگاری له
رهفتاری هاتوچو بکه ین.

هاوواتاکان:

رهفتار : هه لسوکهوت

ئامۆژگاریکردن: پینیشاندان

شۆستهکان: لیواری شه قام

هیما: نیشانه

گفتوگۆ ده کهین:

۱- باوکی راز و رهوا پیشه ی چیه؟

۲- بۆچی نابییت له سه ر شه قام یاری بکهین؟

۳- بۆچی شوینی په رینه وه هیلکاری بۆ ده کریت؟

۴- رهنگه کانی (ترافیک لایت) بژمی ره؟

۵- سودی (ترافیک لایت) چیه؟

۶- سودی شۆستهکان چیه؟

۷- بۆچی پیویسته هاوکاری کهسانی به سالآچوو و خاو من پیداو یستی

تایبهت بکهین؟

له دهقه کهدا وشه ددۆزمه وه:

۱- سى وشه، پیتی (ش ش) یان تىدايیت.

..... ،..... ،.....

۲- سى وشه، پیتی (ه) یان تىدايیت.

..... ،..... ،.....

۳- سى وشه پیتی (پ پ) یان تىدايیت.

..... ،..... ،.....

سهير ده کهم و ده ليم، رسته کان ته واو ده کهم:

له کاتی پژمیندا پيش چوونه ژوره وه

چالاکى ۵

سه رنجده دم، وهک وینه ی ریزی یه که م دنوسم:

به رزترین

به رزتر

به رز

گه وره

بچوک

دریژ

چالاکى ۶

وشه ی راست له شوینی گونجاو دنوسم:

۱- ددانی زۆر تیژه. (شیر، سیر)

۲- سوّما چهزی له هه ناری..... نییه. (ترس، ترش)

۳- کاروان..... خوشکی هه یه. (س، شی)

جواننوسى

ئىمە ناپىت لەسەر شەقام يارىپكەين.

ئىمە ناپىت لەسەر شەقام يارىپكەين.

ئىمە ناپىت لەسەر شەقام يارىپكەين.

رېئوس

پاز رەوا راست شەقام

پاز و رەوا راست و چەپ شەقام و پەرىنەو

پېويستە لە كاتى پەرىنەو دا بە لای راست و چەپ دا بېروانىن.

ئامۆزگارى

رېزگرتنى ياسا ئەركى ھەموو كەسىكە.

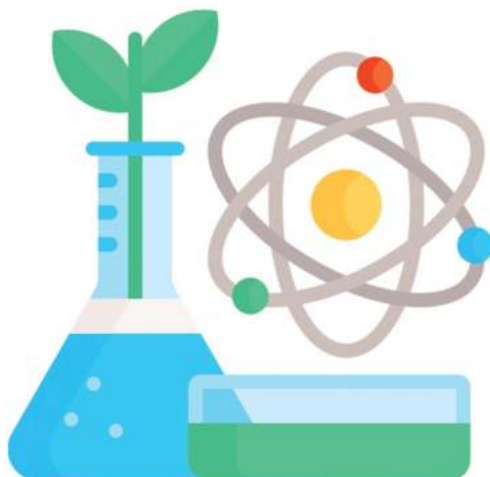
یه که ی زانست و

یه که م
ددانه کانمان

سییه م
بهیتال (سیناریو)

سَيِّهَم

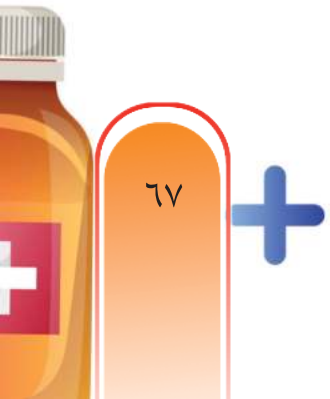
ته ندروستى

دووه م
سوڤى ئا و (شيعر)

چواره م
كۆمپيوته ر

ددانه كانمان

مرؤف له ژيانيدا به دووجار ددانی دیت، یه که مجار پیان ده گوتریت: ددانی شیري، که ژماره یان بیست ددانه و له تهمه نی شهش سالی به دواوه ده کون و دووه مجار ددانی هه می شه یی دین، که ژماره یان سی و دوو ددانه. ئەم ددانه هه می شه بیانه ئە گەر بکه ون، ددانی تریان له شوین ناییت.

ساغی ددانه كانمان نیشانه ی تهن دروستیمان، بۆیه پیویسته ئاگاداری ددانه كانمان بین و بیان پاریزین، رۆژانه به فلچه و هه ویری ددان بیان شوین و له دوا ی هه ر خواردنیکدا پاکیان بکهینه وه، شیرینی کهم بخوین، و باشته ره بۆ پشکنین و پاراستیان له کلۆری و نه خو شیی تر به ریکوپیکی سهردانی پزیشکی ددان بکهین.

هاوواتاکان:

هه ويري ددان: چه قيرک، (مه عجون)

ساغى: ته ندروستى

پاککردنه وه : خاوٲنکردنه وه

هارين: جوين، وردکردن

هه ميشه يى: هه تا هه تايى

گفتوگوده کين:

۱- پوژانه چند جار ددانه کانمان ده شوين؟

۲- يه کهم جوړى دداني مروّف چيان پٲده گوترٲت؟

۳- دداني شيرى ژماره يان چنده؟

۴- دداني هه ميشه يى ژماره يان چنده؟

۵- چوّن ددانه کانمان ده شوين؟

۶- بوچى سهرداني پزيشكى ددان ده که يين؟

چالاکى ۳

برگه‌ى دووهم دهنوسم، ده‌خوینمه‌وه:

	فلا
--	-----

که		بیسه
----	--	------

	دهر
--	-----

پپو		که
-----	--	----

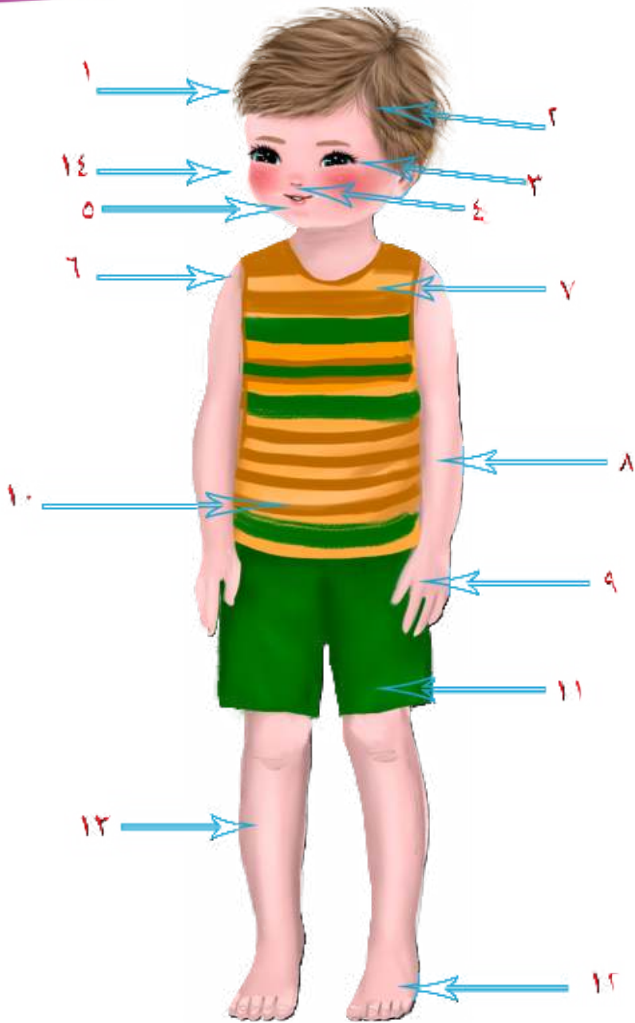
چالاکى ۴

وشه‌کان پۆلینده‌که‌م، ده‌یاننوسم:

(سیو، چاو، یاپراغ، کۆمپیوتەر، هه‌نار، ساوار، ئایپاد، ده‌م)

ئەندامى لەش	ئامیڕ	چیشت	میوه

ناوى ئەندامەكانى جەستە لە شوێنى راست دەنوسم:

- -۱
- -۲
- -۳
- -۴.
- -۵
- -۶
- -۷
- -۸
- -۹
- -۱۰
- -۱۱
- -۱۲

وشەكان رێكدهخەم، رستهيان لێدروستدهكەم:

۱- (نانخواردن، پاک دهکەپنهوه، له‌دواى، ددانه‌کانمان)

.....

۲- (بیانپارێزین، بین، و، پۆیسته، ئاگاداری، ددانه‌کانمان)

.....

جوانوسی

ساغی ددانه کانمان نیشانه‌ی تهن‌دروستیمانه.

ساغی ددانه کانمان نیشانه‌ی تهن‌دروستیمانه.

ساغی ددانه کانمان نیشانه‌ی تهن‌دروستیمانه.

رینوس

هه‌میشه‌یی

شیری

ددان

ددانی هه‌میشه‌یی

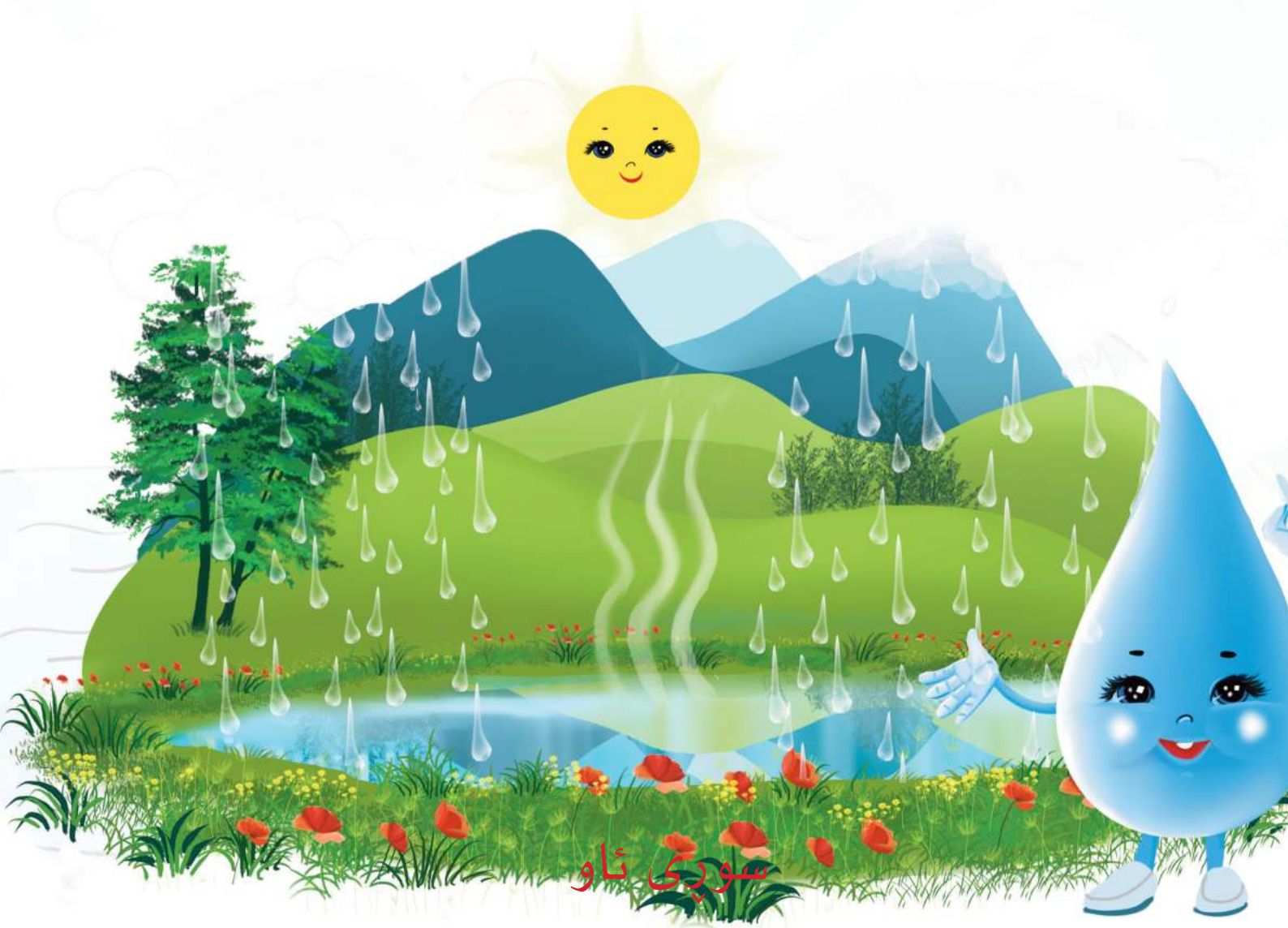
ددانی شیری

پزیشکی ددان

ددانی هه‌میشه‌یی ژماره‌یان سی و دوو ددانه.

ئامۆژگاری

پۆیسته له سالیڤدا دووجار سه‌ردانی پزیشکی ددان بکه‌ین.

له روبرار و دهریاکان
 دمکات به هه لم و دمبات
 چرډه بمه وه هم دیسان
 دیم و دهچم له گهردون
 دلخوش کهری هه مووانم

سوړی ناوم له ژیان
 تیشکی خور گهرم دهکات
 بو ناو قولایي ناسمان
 ده بيم به هه وریکی رون
 به دلویپه ی بارانم

فهرهاده حمده به رزنجی له سالی (۱۹۷۵ز) له سلیمانی له دایکبووه، چند به ره میکی له بواری
 نه ده بی مندالان نویوه.

ھاوواتاكان:

- سور: خولانه وه
تیشک: پرتھو، تیرۆژک
روباز: زى، ريباز
خۆر: هه تاو، هه تاق
چر: خه ست
گهردون: فه له ک

گفتوگۆ ده کەين:

- ۱- چۆن هه لم دروست ده بێت؟
- ۲- هه لم پاش چر بوونه وه ده بێت به چى؟
- ۳- هه ور له ئاسماندا ده بێت به چى؟
- ۴- سوده کانى باران بژميره؟
- ۵- سوده ئاو چيه؟

نيوه دپره کهى تر ده نوسم:

دیم و دهچم له گهردون

به دلوپهى بارانم

بىردەكەمەو، چىرۆكىك بۆ ئەم وىئانە دەگىرمەو.

بەيتال | قىتيرنەرى

پشکینی چاؤ

رۆژیکیان رەوا هەستیکرد چاوهکانی ئازاریان دەدات، بۆیه له گەل باوکی سەردانی پزیشکی چاویان کرد.

پزیشکە که گوتی: رەوا گیان له پشت ئامپەرە که وه دابنیشه با چاوه کانت بپشکنم، دواي پشکین پزیشکە که رینمایی و چاره سەری پپووستی پپدا.

رەوا: ئەم ئامپەرە بۆچی بە کار دیت؟

پزیشک: ئەم ئامپەرە بۆ پشکینی چاؤ و دیاریکردنی گرفتهکانی چاؤ بە کار دیت.

رەوا: هۆکارەکانی ئازاری چاؤ چین؟

پزیشک: هۆکارەکانی ئازاری چاؤ زۆرن.

لەوانە: (نزیك دانىشتن لەبەردەم تەلەقزیۆن، زۆر بەكارهێنانی
ئامپەر ئەلیكترۆنییەكانى مۆبایل و ئایپاد، بەكارنەهێنانی چاویلکەى
خۆپاریزی...هتد

رەوا: ئەى چۆن پارىزگارى لە تەندروستى چاوه‌كانمان
بکەین؟

پزىشک: پرىگاکانى پاراستنى چاو زۆرن، وهک (زوو
خەوتنى شه‌وان، پاکراگرتنى چاوه‌کان و بەکارهێنانی ئامپەر
ئەلیكترۆنییەکان بۆ ماوه‌یه‌کى کەم و بە شىۆمه‌یه‌کى
تەندروست).

هاوواتاکان:

ئازار : ئیش
زانباریه کان : راستیه کان
بوار : ماوه
سودی لیده بینین: که لکی لیوه رده گرن

گفتوگۆده که یین:

- ۱- رهوا ههستی به چیکرد؟
- ۲- ئایا ده زانیت ئامیری کۆمپیوتەر به کار بهیئیت؟
- ۳- جگه له کۆمپیوتەر ههز ده که ییت چ ئامیریکی تر به کار بهیئیت؟
- ۴- یه کییک له هۆکارهکانی ئازاری چاو بنوسه؟
- ۵- بۆچی ده ییت ئامیره ئه لیکترۆنییه کان که م به کار بهیئین؟

چالاكى ۳

وشەى راستە بە وئىنەكان دەگەيەنم:

۱- چاويلكەى زيرەك

۲- مۆبايل

۳- تەلەقزيۆن

۴- ئايباد

۵- لاپتۆپ

چالاكى ۴

لە دەقەكەدا وشە دەدۆزمەوہ:

۱- سىّ وشە، پىتى (ز)يان تىدايىت.

.....

۲- سىّ وشە، پىتى (س)يان تىدايىت.

.....

۳- سىّ وشە، پىتى (ي)يان تىدايىت.

.....

وشه كان رېكده خه م، رسته يان ليدروسته ده كه م:

۱- كرد - سهردانی - چاویان - پزیشکی

۲- ته له قزیۆن - له - نزیك - دانانیشم

نیشانه ی (/) یان (X) بۆ وینه ی گونجاو داده نییم:

بۆ سه یرکردنی شوینی دور به کاردییت.

بۆ پاراستنی خواردن به کاردییت.

بۆ دوورینی پۆشاک به کاردییت.

بۆ ساردکردنه وه ی هه وای ناو ماڵ به کاردییت.

جواننوسى

كۆمپيوتەر لە ھەموو بوارەكانى ژياندا بەكار دىت.

كۆمپيوتەر لە ھەموو بوارەكانى ژياندا بەكار دىت.

كۆمپيوتەر لە ھەموو بوارەكانى ژياندا بەكار دىت.

رینوس

ئامپىر ماوھ شىوھ ئامپىر ئەلیکترۆنییەكان
 بۆ ماوھىەكى كەم بە شىوھىەكى تەندروست

ئامپىر ئەلیکترۆنییەكان بۆ ماوھىەكى كەم و بە شىوھى تەندروست بەكار دینم.

ئامۆژگارى

بەردەوام بەكارھێنانى ئامپىر تیشكدارەكانى وەك (كۆمپيوتەر،
 ئەتارى، مۆبایل...) كاریگەرى خراپى لەسەر چاومان ھەيە.

ئاو ئايندەيە بە فيرۆي نادەم

ئاو سەرچاوەي ژيانە

یه که ی چوارهم

نیشتیهان

یه که م: کوردستان

دووم: ئالاکه م (شیعر)

سپیه م: گه شتی شانهدهر

کوردستان

کوردستان به واتای (ولاتی کوردان) یان (خاکی کوردان) دیت، ناوچهیه که له رۆژه لاتی ناوه راست. کوردستان ولاتی ئیمهیه، جیگای باب و باپیرانمانه، مالی گه وری هه موومانه، زمان و میژووی هاوبهش، خاک و بهرژه و هندی گشتی بهیه که وه ده مانبه ستیته وه. کوردستان خاکی ده وله مند و به پیتی ههیه، سامانی سروشتی زۆری تیدایه، وهک: نهوت و کانزاکان، که بنچینه ی ئابوری ولاته که مان پیکده هینن، ههروه ها خاک و که شوهه واکه ی له باره بو کشتو کالکردن، سروشتیکی دلگیر و دلرفینی ههیه، شوینه واری دیرینی زۆری تیدایه، کوردستانمان خوشده ویت، شانبه شانی پیشمه رگه وهک بیلبله ی چاومان ده یپاریژین.

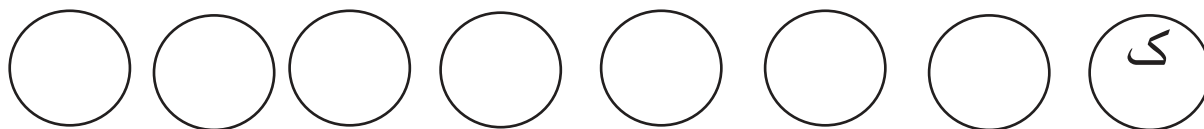
هاوواتاکان:

به پیت: به فەر
سامان: سه روهت
دلگیر و دلرفین: سه رنجراکیش
شانبه شان : هاوشان
بیلبله ی چاو: گلینه ی چاو، بیبکی چاقی

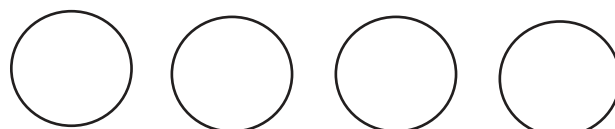
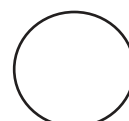
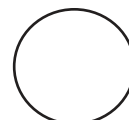
گفتوگۆده کهین:

- ۱- کوردستان به واتای چی دیت؟
- ۲- بۆچی ولاتی خۆمان خۆشده ویت؟
- ۳- سامانه سروشتیه کانی کوردستان بژمییره؟
- ۴- کوردستان به چی ده وله مه نده؟
- ۵- کی بهرگریی له کوردستان ده کات؟

یاری وشه، له پیت وشه دروسته کهم، دنوسم:

ک

د

وشه ی هه له راسته کهمه وه، رسته که دنوسمه وه:

۱- کوردستان خاکیکی هه ژاری هه یه.

.....

۲- سامانی سروشتی که می تیدایه.

.....

۳- شوینه واری نوئی تیدایه.

.....

ئەم بۆشايىانە پىر دەكەمەوہ:

۱- كوردستان جیگای _____ و باپیرانمانه.

۲- سامانی سروشتی وهك: _____ و كانزای ههیه.

من بۆ (تۆ) ده ئییم:

تۆ خویندت.

.....چاند.....

.....گوت.....

.....هینا.....

.....خوارد.....

جوانوسى

كوردستان سروشتىكى دڭير و دڭرفىنى ھەيە.

كوردستان سروشتىكى دڭير و دڭرفىنى ھەيە.

كوردستان سروشتىكى دڭير و دڭرفىنى ھەيە.

رېنوس

كانزاكان

بەپىت

باپىر

نەوت و كانزا

دەولەمەند و بەپىت

باب و باپىرانمان

كوردستان جىگاي باب و باپىرانمانە، خاكىكى دەولەمەند و بەپىتى ھەيە.

ئامۆزگارى

پېشمەرگە شايانى خۆشەويستى و رېزلىپانە.

ئالاکەم

بە دەست خۆم نێه ئاوێتە ی خوینمە
چوار پەنگی شیرین لە ناخ و دلە
زەرد و سور و سەوز، تەختی سپیە
خالی یە کبۆن و هیما یی ئاشتیە
لە ژێر سیبەریا، جیاوازی نێه
داد و یە کسانی، بۆ هەموان هەیه
هەرشە کاوه بیّت، ئالای کوردستان
بشە کێتەوه، بە سەر گشت جیهان

شاعیر ناوی (حسن سرتیپ محمەد امین کریم جاف) - له ساڵی (1971ز) له کهلار له دایکبووه، خاوهنی چەندین بەرهههه.

چالاکى ۱

هاوواتاکان:

شه کاویه: دهله ریته وه

قه شهنگ: جوان، رازاوه

هیما: نیشانه

پاک: خاوین

چالاکى ۲

گفتوگۆده کهین:

۱- ئالای کوردستان چه ند رهنگه؟

۲- ههر رهنگیکی نیشانه ی چیه؟

۳- که ی رۆژی ئالایه؟

۴- هه موومان له م رۆژه دا چی ده کهین؟

چالاکى ۳

نیوه دیره که ی تر دنوسم:

به دست خۆم نییه ئاویتیه ی خوینمه

بشه کیته وه به گشت جیهان

پازی خوشکم دوای گهپانهوهی له گهشتی قوتابخانه بۆ ئەشکهوتی شانهدەر، شهو دانیشتین و باسی گهشتهکهی بۆ کردین، گوتی: ئەم ئەشکهوته دهکهوئته چپای برادۆست، له پارێزگای ههولێر، مامۆستای میژوو بۆی گێپراینهوه که ئەم ئەشکهوته شوینهواریکی کۆنی کوردستانه و کۆنترین مرۆقی تیدا ژیاوه، لهو سهردهمهده مرۆف خهریکی پاوکردن و کۆکردنهوهی خۆراک بووه، له کۆندا بهرلهوهی مرۆف نیشتهجێ بییت و کشتوکال بکات، بۆ خۆپاراستن له باران و لافاو و دیاردهی سروشتی و گیانلهبهری درنده، پهناي بۆ ئەشکهوت بردوووه و شوینی ههسانهوهی بووه.

باوکم گوتی: زۆر ئەشکهوت و شوینهواری میژووویی تر له کوردستان هه، وهک ئەشکهوتی (ههزارمیڤرد) و (زهرزێ) و گوندی (چهرمۆ).

هاوواتاکان:

ئەشکەوت: شکەفت

پاریزگا: کۆمه لیک شار و گوند دەگریته وه

کۆن: دیرین

حه سانه وه: سره وتن، پشودان، بیهنقه دان

گفتوگۆ ده کهین:

۱- کى گه شتى قوتابخانه ی کردبوو؟

۲- چىای برادۆست ده که ویتە کویوه؟

۳- گرنگی شوینه واری کۆن بۆ ئیمه

چیه؟

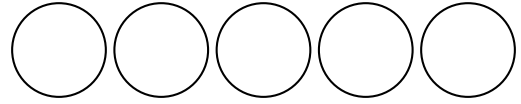
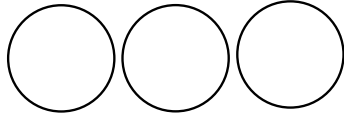
۴- مروقى کۆن بۆ خو پاراستن له

باران و لافاو له کویدا ده ژیا؟

چالاکى ۳

ناوى وېنه كان به پيت دنوسم، دهنگه كانيان گۆده كه م:

چالاکى ۴

له دهقه كه دا وشه ده دۆزمه وه:

۱- سى وشه، پيتى (و) يان تېداييت.

.....

۲- سى وشه، پيتى (گ) يان تېداييت.

.....

۳- سى وشه، پيتى (ۆ) يان تېداييت.

.....

من به (تئوه) ده لئيم.:

تئوه خوئندتان.

..... چاند

..... گوت

..... هينا

..... خوارد

وشه كان له شوئنى گونجاودا دنوسم:

(من، تو، ئه و)

پاکوخواوئنى شاره که ی ده پارئیزیت.

پاکوخواوئنى شاره که م ده پارئیزم.

پاکوخواوئنى شاره که ت ده پارئیزیت.

جواننوسى

ئەشكەوتى شانەدەر دەكەوئتە چىاي برادۆست.

ئەشكەوتى شانەدەر دەكەوئتە چىاي برادۆست.

ئەشكەوتى شانەدەر دەكەوئتە چىاي برادۆست.

رئىنوس

شوئىنەوار

ئەشكەوت

قوتابخانە

شوئىنەوارى كۆن

ئەشكەوتى شانەدەر

گەشتى قوتابخانە

ئەشكەوتى شانەدەر شوئىنەوارىكى كۆنى كوردستانە.

ئامۆزگارى

پاراستنى شوئىنەوارەكان نىشانەى خۆشەويستىيە بۆ خاك و نىشتيمان.

فهره نگوک

- رهوشتی هاتوچۆ (ن): ریباز (س): دهسور و ئاموشی (گ): هامشوو (خ)
- په پینهوه (ن): دهر بازبوون (س): پرایۆ (گ): ئه و په پین (خ)
- پیاده رهو (ن): پیاده رهوی (س): پیاده رهوی (گ): به یازی (خ)
- تایبهت (ن): نه خاسمه (س): ئه للاحده (گ): تایوهت (خ)
- پهنگ (ن): پهنگ (س): پهنگ (گ): پهنگ (خ)
- شوسته (ن): رڅین جادی (س): شوسه (گ): شوسته روپری (خ)
- خیرا (ن): بلهز (س): خیرا (گ): تن (خ)
- خه لک (ن): خه لک (س): خه لک (گ): مه ردهم (خ)
- راوهستان (ن): راوله ستیان (س): مدرای (گ): وسیان (خ)
- خاومن پیداویستی تایبهت (ن): خودان پیدقین تایبهت (س): پیداویستی تایبهت (گ): چولاق (خ)
- دهستخۆشی (ن): دهستخۆشی (س): دهس وهشی (گ): مه منونی (خ)
- سوپاسکردن (ن): سوپاسکردن (س): مه منون بییهی (گ): مه منونی (خ)
- پاریزگاری (ن): پاریزگاری (س): پاریزناهی (گ): مقه یه تی (خ)
- مولک (ن): ملک (س): مولک (گ): مولکداری (خ)
- گشتی (ن): ته قایی (س): گردین (گ): گشتی (خ)
- هیما (ن): هیما (س): ئیشارهت (گ): ئیشاره (خ)
- پیشه (ن): پیشه (س): پیشه (گ): پیشه (خ)
- هیملکاری (ن): هیملکاری (س): هیملکاری (گ): حکچکی (خ)
- باپیره (ن): باپیر (س): بابا (گ): باپیره (خ)
- سه ردهمی کوّن (ن): چاخین کفن (س): سه ردهم و کوّنی (گ): ئه و سانان (خ)
- گوند (ن): گوند (س): دهگا (گ): دیکه (خ)
- پرد (ن): پر (س): پردی (گ): پیل (خ)
- سودبهخش (ن): مفا (س): بهکه لک (گ): سودار (خ)
- ئاوه دانکردنه وه (ن): ئافاکرن (س): ئاوه دان کردهی (گ): ئاوه دانو کردهیی (خ)
- خزمه تکردن (ن): خزمه تکردن (س): خزمهت کردهی (گ): خزمهت کرده (خ)
- نیشتیمان (ن): ولات (س): وه لات (گ): نیشتیمان (خ)
- مه لبه ند (ن): بنگه (س): هه ویل (گ): میلکان (خ)

- هۆش (ن): ههش (س) : هوش (گ) : پۆشنایی (خ)
- پوناکی (ن): پوناھی (س) : پۆشنایی (گ) : پۆشنایی (خ)
- وریا (ن): هشیار (س) : گورجوگۆل (گ) : وریا (خ)
- تهنگانه (ن): تهنگاھی (س): تهنگانه (گ) : تهنگانه (خ)
- تاذا (ن): میرخاس (س) : تاذا (گ) : ومجهرگ (خ)
- بیر (ن): هزر (س) : ویر (گ) : هویر (خ)
- شوشتن (ن): شوشتن (س) : شتهی (گ) : شوژدن (خ)
- بهرچایی (ن): تیشت (س) : وهرچایی (گ) : قاوهلتی (خ)
- جل (ن): جلک (س) : جل (گ) : جنک، دهلنگ (خ)
- پشوو (ن): بینقه دان (س) : وچانه (گ) : شهکه تی ده رکردن (خ)
- پهروۆشی (ن): شوق (س) : پهروۆشی (گ) : تامه زرۆیی (خ)
- پیشوازیکردن (ن): ب بهر به چون (س) : پیشوازی کهردهی (گ) : نهوه پیری چوون (خ)
- دلخۆشبوون (ن): دلخۆشبوون (س) : دلۆهش بییهی (گ) : دلخۆشی (خ)
- پازاندنهوه (ن): خه ملاندن (س) : هۆنایو (گ) : پهژین (خ)
- دهست بهرزکردنهوه (ن): دهست بلنکردن (س) : دهست بهرز نهوه کهردهی (گ) : دهس هه لگرتن (خ)
- پاکوخاوینی (ن): پاقر (س) : پوخته (گ) : پاکوپرچ (خ)
- بهشداریکردن (ن): پشکدار کرن (س): بهشداری کهردهی (گ): هاوبهشی بوون (خ)
- شهکاوه (ن): ههژیان (س) : نهوه شوکیا (گ) : شهکیایی، ژه نیایی (خ)
- قهشهنگ (ن): جوان (س) : زهریف (گ) : قهشهنگ (خ)
- ههستکردن (ن): ههستکرن (س) : ههس کهردی (گ) : حس کرده (خ)
- نازاردان (ن): ئیشاندن (س) : نه زاردای (گ) : نه زیه دان (خ)
- چینهکان (ن): تاخ (س) : چینهکی (گ) : چینهکان (خ)
- باب و باپیران (ن): باب و باپیو (س) : نهژداد (گ) : باوگ و باپیرهیل (خ)
- بهپیت (ن): بیرکتهت (س) : پیتدار (گ) : پیتدار (خ)
- دهوله مه ند (ن): دهوله مه ند (س) : دهوله مه ند (گ) : دهوله ت مه ند (خ)
- سامانی سروشتی (ن): سامانی سروشتی (س) : سامانهی سروشییه (گ) : سامان سروشتی (خ)
- سروشت (ن): سروشت خوازا (س) : سروشت (گ) : سریشته، سروشت (خ)
- دلپفین (ن): دلکیش (س) : دل ئهرفان (گ) : دل بهر (خ)
- شوینهوار (ن): شوینهوار، کهقنار (س) : شوینهوار (گ) : شوین ملکان (خ)

بيبيله (ن): بيبلك (س) : بيبيله (گ) : گلينک (خ)
 گهشت (ن): گهشت (س) : گهشت (گ) : گهردين (خ)
 ئەشکهوت (ن): شکهفت (س) : مېره (گ) : ئەشکهفت (خ)
 درنده (ن): درنده (س) : درنده (گ) : درنده (خ)
 حهسانهوه (ن): فههسيان (س) : ئەههسيان (گ) : ههناسه و خواردن (خ)
 ههلم (ن): ههلم (س) : ههلمى (گ) : ههلم (خ)
 چرپوونهوه (ن): هممېزون (س) : ههسۆببیهى (گ) : خهست بوونهوه (خ)
 ههور (ن): عهور، ئەهور (س) : هۆر (گ) : ئەهور (خ)
 گهردون (ن): گهردون (س) : گهردون (گ) : گهردون (خ)
 نمم (ن): هورباران (س) : نمم (گ) : نهرمهواران (خ)
 ليزمه (ن): بارۆقه (س) : ليزمه (گ) : پفت (خ)
 تيشک (ن): تيرۆشک (س)، تيشکه (گ) : لیسک (خ)
 کلۆر (ن): قۆر (س) : قرۆل (گ) : کلۆر (خ)

(ن): کرمانجی ناوه پراست (سۆرانی، موکریان، ئەردهلان، سلیمانی، گهرمیان)
 (س): کرمانجی سهروو (بايه زید، ههکاری، بۆتان، ئاشیتی، بادینی)
 (گ): گۆرانیی (ههورامی، زهنگه نه، کاکه یی، باجه لانی)، (زازایی)
 (خ): کرمانجی خواروو (فهیلی، کرمانشانی، بهختیاری، لهکی، کهلهووری)

ناورپوک

لاپهړه

بابه ت

- پیشه کی ۴
- نه خشه ی کتیب ۷-۵
- سالی نویمان پیروز بچ ۹-۸
- پیداچونه وهی چند بابه تیکی پۆلی یه که م ۲۹-۱۰
- یه که ی یه که م ۳۱-۳۰
- سهره تای سالی خویندن ۳۷-۳۲
- قوتابخانه (شيعر) ۳۹-۳۸
- پۆله که مان پاکوخواينه ۴۶-۴۰
- له پشوی نیوان وانه کاند (سيناريو) ۴۷
- یه که ی دووهم ۴۹-۴۸
- مرۆقی به سود ۵۵-۵۰
- واری مه (شيعر) ۵۸-۵۶
- هیماکان ۵۹
- ره فتاری هاتوچۆ ۶۵-۶۰
- یه که ی سییه م ۶۷-۶۶
- ددانه کانمان ۷۲-۶۸
- سوری ئاو (شيعر) ۷۴-۷۳
- به يتال - قیتیرنه ری (سيناريو) ۷۵
- پشکنینی چاو ۸۱-۷۶
- ئاو ئاینده یه به فیرووی نادم ۸۲
- یه که ی چوارهم ۸۳
- کوردستان ۸۸-۸۴
- نالاکه م (شيعر) ۹۰-۸۹
- گه شتی شانده ر ۹۵-۹۱
- فهره نگۆک ۹۸-۹۶
- ناوه رپوک ۹۹

- پېشەكى..... ۴
- نەخشەى كىتبى ۶-۵
- سالى نويمان پيروۆز بى ۷
- پېداچوونەوھى چەند بابەتتىكى پۆلى يەكەم ۲۸-۸
- يەكەى يەكەم..... ۲۹
- گەرانەوھ بۆ قوتابخانە..... ۳۴-۳۰
- قوتابخانە (شيعر)..... ۳۶-۳۵
- پۆلەكەمان پاكوخوايىنە..... ۴۱-۳۷
- لە پشوى نيوان وانەكاندا(سيناريو)..... ۴۲
- يەكەى دووھم..... ۴۳
- مرۆقى بەسود ۴۹-۴۴
- وارى مە (شيعر) ۵۱-۵۰
- رەفتارى هاتوچۆ..... ۵۷-۵۲
- ھيماكان..... ۵۸
- يەكەى سىيەم..... ۵۹
- ددانەكانمان ۶۴-۶۰
- سورى ئاو (شيعر)..... ۶۶-۶۵
- بەيتال- قىتيرنەرى (سيناريو) ۶۷
- پشكىنى چاو ۷۳-۶۸
- ئاو ئايندەيە بە فيرۆى نادەم..... ۷۴
- يەكەى چوارەم..... ۷۵
- كوردستان ۸۰-۷۶
- ئالامان (شيعر) ۸۲-۸۱
- گەشتى شانەدەر ۸۷-۸۳
- فەرھەنگۆك ۹۲-۸۸
- ناوہرۆك ۹۳